

Faragó Laura

énekművész (Pécel, 1949. augusztus 9.)

Református lelkészcsaládba születtem, s tizenegy testvéremmel együtt Pécelen nevelkedtem, hatodik gyermekként. Komolyzene vett körül, hisz minden testvérem zongorázott (azonkívül hegedülni, fuvolázni, csellózni tanultak), és az otthoni családi kórusunk szolgáltatta a karácsonyi muzsikát az egész rokonságnak. Életem *alfája* J. S. Bach volt, hiszen már gyermekkoromban megérintett Bach zenéje – majd Bartók Béla kórusművein keresztül eljutottam a *„tisztá forrásig”*, a magyar népdalokig. Szegeden végeztem a Tanárképző Főiskolát magyar-ének-zene szakon, s zenetanárait (számomra meglepetésként, tudtomon kívül!) beneveztek az első magyar televíziós népdalversenyre, a *Röpülj pává!-ra*, melynek nagydíját, Segesdy György

gyönyörű pávaszobrát 1970. április 4-én vehettem át. Hogy az élet micsoda „kanyarokat” produkál! *Felszabadulási népdalversenyként* hívták életre a népzenei vetélkedőt (1945. április 4. nagyszabású megünneplésére), mégis a magyarság kirobbanó erejét zúditotta – a bolsevik diktatúra kellős közepén! – a nézőközönségre az egy évig tartó népzenei sorozat. Az egész ország magyar népdalokat énekelt a tévéképernyők előtt, Vass Lajos vezetésével. Nos, ekkor ismert meg az ország mint a *Röpülj, páva!* nagydíjasát, és én ekkor szembesültem azzal a ténnyel, hogy „annyit énekelhetek, amennyit csak szeretnék!” Ennek lassan ötven éve – és sajnos szembesülni kell azzal a ténnyel, hogy *„mégsem lehet annyit, amennyit szeretnék”*... Család, gyerekek, unokák, betegségek, nehézségek – és főleg a fizikális öregség.

De a lélek nem öregszik. Hiszen az *idő* nemcsak *múlik*, hanem *telik* is! Ez a „telítettség” – az öregkori boldogság!

Pályafutásomat két irodalmi remeklés – örök ujjlenyomat! – őrzi, a szavak csodálatos erejével: az egyik Lászlóffy Aladár írása, melyet 2000. január 22-ére, a magyar kultúra napjára készített népdalestem elé. Örök érvényű a cikk, hiszen ősi kultúránk jövőjéről pendít meg optimista hangzatokat. A másik írás Juhász Ferenctől való, aki a balladák mélységét kozmikus mezőkbe röpteti – hátborzongató gyönyörűséggel. Büszke vagyok e két cikkre, és szeretném másokkal is megosztani, jelesül a Napút folyóirat kedves olvasóival. Pályafutásomat lassan befejezem, s közelgő búcsúhangversenyeremet szintén Bach dalai-
val mint *ómegával* óhajtom lezárni. Így teljes a kör.

Faragó Lauráról. „A pódium pávája – Laura hangja. Ha igaz a lét gravitációjának Tamási Áron-féle törvénye: a magyar néphagyományak is valahol ott-

hon kell lennie a világok szivárványában még ma is, amikor az élet megváltozott díszletei és szokásai úgy elrugaszkodnak mindentől, ami régi. A mi népünk

attól, hogy határok szelik, osztják el szálláshelyeit, még egyáltalán nem cse-repeiben érzékeli a maga művészetét, de igenis domború hasú, vidám színű csöcsöskancsóként áll az asztalunkon s nem holmi múzeumi polcon. Még mindennapjaink része, tartozéka. Az emberiség, így a magyarság döntő része is még egyáltalán nem valami elvont tudományos fantasztikus jövő steril elit-ségét éli, és megmaradásának döntő tényezője marad a kultúrája. A folyamatok végén úgyszólván ebben fejeződik ki, hogy megmaradtunk. Ma, amikor éppen azt akarják elhithetni, hogy egyedül a mienk társtalán, vidékies, érdemtelen, nagyon erősen érezni érdemes, hogy a mi zengő anyanyelvünk éppúgy az idők végtelenjéből jön velünk és bársonyos, nagy meleg árnyalatok hordozóivá csiszolódott, mint bárkié bárhol a világon. A kultúrának pedig nem versenypályái vannak, hanem ő maga a megérkezés, ő maga egy utazó, vonuló mennyország. A miénk is az, hiába hiszik és mondják egyesek, hogy hova tartunk, ahová érünk, ott értelmetlenség ragaszkodni hozzá. Mi féltve érezzük, hogy éppen ez köt össze bennünket jóakaratan, a szépség szeretetében mindenkivel. Egy szegedi tanára aforisztikusan tömör vallomásának szellemi szerkezetére, miszerint Cegléden született, de lelke Nagykőrösön jött világra, Faragó Laura is mondhatja: Pécelen születtem, de lelkem a népköltészetben látta meg a napvilágot. A szépség, a tisztaság, a *kultúra pódiumán* valahányszor kigyúl az a páratlan sugárzás, felizzik az ívfény, amikor az ő hangja mutatja fel nekünk ezt a hangokban aranyló, gyönyörű múltat. Ez a múlt a mi jelenünk: attól, hogy élve éltethetjük, a legszegényebb népeknek, nyelveknek, nemzeteknek, így a magyarnak is ragyogóan gazdaggá teheti sorsát." (Lászlóffy Aladár)

Ibolyás domb, föltámadt temető.

„Gyönyörű és nagyon fontos, hadd mondjam: küldetéses munkát vállalt és végzett Faragó Laura, a csodálatos hangú énekes-asszony, amikor könyvé gyűjtötte a Baranyában élő moldvai magyarok hit- és dallamvilágát. Ámulva és elvarázsolt szívvel olvastam ezeket a verseket és énekeket. Ámulatom fölé, mint a népmese varázs-szekere Bartók Béla hatalmas árnya borult, zöld zene-doboz, négy kristálykerékű gyémántláda, aminek kocsisa ugyan nem volt, de a szekér zöld illat-sátra alatt zongora, nagybőgő, hegedű és persze hangraforgó, ahogy Radnóti Miklós írta csoda-versében valamikor. Faragó Laura, ez a virág-torkú asszony énekével nekem mindig olyan volt, mintha egy gótikus katedrális kőcsipke-tornyában, a hideg kő-csőben egy fehér galamb száll, verdesve vérző szárnytollával a szárnyverdesés-hang, a lázas szívhang lüktetése emelkedik egyre feljebb, a végtelen felé, de az ablaktalan vak toronyból nincs kiszabadulás. Feledhetetlen ősi rabság ez, mégis mindenható és örök. Olyan ez a mesemámor-könyv, mint az ibolyás domb, a föltámadt temető. Jézus lépte illatú, Krisztus földi járása szagú és közben haláltalan, mint egy föltámadt temető! Az külön szép ebben az áldott könyvben, hogy gyűjtötte egyre mélyebbre ás anyanyelvünkben, mint a kútásó a gyökeres, agyagos földcsőben, hogy végül a mélyben a hideg üresség oldalán, vagy alján a víz-eret megtalálja, az éltető szent anyagot életünk megváltó föld-szülte könnyeit. Áldás legyen munkáján és dicsőség!” (Juhász Ferenc)

Faragó Laura

Földi Péter

festőművész (Somoskőújfalu, 1949. augusztus 11.)

Hetven évet nehéz lefedni néhány mondattal, egy-két képpel.

Eltelt.

Hogy végezhettem volna többet és jobbat, az biztos, és a kényszerű igazságkeresés szándéka is – a képességek behatároltsága okán – csorbult. A vége meg nem is az elvégzettek számbavétele, hanem a foghíjak száma, amik utólag már alig pótolhatók. Egy-egy képi gondolat föltisztulásának pillanata talán emlékezetes, az őszinte felelősség terhét ellensúlyozza, igazolja.

A család: szüleim, feleségem, fiaim, unokáim, menyeim és a tanítványok szeretete az igazi „bizonyíték” eddigi életemről.

Szóval ami eddig történt, köszönöm!

Botos Ferenc

könyvtáros, tanár, költő (Budapest, 1949., augusztus 13.)

A budapesti „nyolcker”, a néhai Köztársaság (még korábban Tisza Kálmán) tér környéke születésem és korai gyermekkorom színtere. Akkoriban a téren még gázlámpák gyűjtogatása is járta: a környező utcákban lovas kocsik hordták a szenet és a jeget. Falak határolta udvarok, vadregényes pincelabirintusok, zezugos

lépcsőházak világa szolgált háttérüül – markáns fordulattal – a Ferencváros Cooper és Verne hőseivel lassan

benépesülő képzelettemnek. Itt éltem át 1956 errefelé igencsak tűzviharos napjait. A ház, ahol laktunk, aknabelövést kapott. A harcok csillapodtával édesapámmal kimerészkedve még láttunk égő gépagyút, vértelen arcú vattakabátos halottat, utóbbit az Erkel Színház előtt fúrt mély gödörben. Felső tagozatos koromban külső vidékére költöztünk. A Néplige-

ten is túl, a Határ út közelében épült az egyik legkorábbi lakótelep: még állt néhány ház a legendás „Villa Negrából” is. Igazi vagány környezetbe csöppenve, a tanulás mellett az utcán, a még létező grundokon is helyt kellett állnom. Labdarúgóálmaimnak egy korai szemüveg vetett véget. Középiszkolába Kőbányán kezdtem járni, a mai Szent László (akkor még I. László) Gimnáziumba. Egy korai diákszerelmem és némi vegyész hajlamok annyira „bezavartak”, hogy átiratkozás után fél év vendégszereplés következett egy vegyipari szakközépiszkolában. De végezetül – magánvizsgák közbejöttével – az egykori Ludovika épületében működő Bem József Gimnáziumban érettségiztem. Romantikus hajlamaim – valamint önismereti hiányosságok – arra késztettek, hogy egy mezőgazdasági főiskolára jelentkezzem. A vidéki szakmai gyakorlatokon a „helyiek” árgus szemekkel figyelték az ún. pestieket. Végül is jó eredménnyel államvizsgáztam. Azzal tisztában voltam, hogy téeszbe, állami gazdaságba nem megyek – nehezen, de felhajtottam egy budapesti székhelyű, szakmai jellegű állást. Ébredező politikai érdeklődésem (bizonyos irányokba ez idő tájt nem díjazták) évről évre elvitt bizonyos helyszínekre és eseményekre. 1972-ben – egy „nem hivatalos” március 15-ét követően – mindez egy izgatási perben végződött. Főügyész figyelemztetés, évekig tartó megfigyelés, nehezen szerzett állásokból való elbocsátások következtek. Akkoriban nősültem: feleségem áldozatos támogatása nélkül ezeket az éveket nehéz lett volna elviselnem. Végül a nyolcvanas évektől békén hagytak. Az ELTE levelező karán sikerült elvégeznem a könyvtár-történe-

lem szakot. Könyvtárosként, tanárként egyetemen, vállalati műszaki könyvtárban, ipari szakiskolában egyaránt megfordultam. Nyugdíjba viszont már a feleségemmel közös vállalkozásból, egy kis gyógyszerárból mentem. Közben felcseperedő kisleányom ma már kinevezett bíró, fiúunokám idén ballag az általános iskolából. Az ún. rendszerváltás éveiről részletesen itt nem szólnék: szétfeszítené ezen írás kereteit. Annyit azonban megjegyznék, hogy érdekes, emlékezetes évek voltak. Azóta történelminek jegyzett eseményeken voltam jelen, néhány meghatározó személyiséggel találkoztam. A kezdeti eufória elmúltával feleségemmel együtt – a politikára figyelés helyett – inkább a természetjárást választottuk. Talán szabad így írnom: zarándoklelkülettel, bár napjainkra fogyatkozó egészséggel. Így csodálkozhattam rá a teremtés csodáira: a kövek világára, a sokszor csak asztallapnyi ősgyepekre, ritka virágokra, madarakra, állatokra. Egy eltűnőben lévő világ még felismerhető fragmentumaira. Úgy ötven körül kezdtem el írni: rövid szabadverseket, versprózákat, majd később haikukat. Ez idáig négy versfüzetem jelent meg. Folyamatosan publikálok irodalmi folyóiratokban, tematikus újságokban, online felületeken. Berda József írta egykor: a kimondhatatlant is meg kell próbálni kimondani. Ezt a tanácsot szeretném követni: ha dadogó szavakkal is. Amíg megengedtetik.

szó és szó között
görgetem emlékeim
a csend határán

Botos Ferenc

Csatári Bálint

geográfus (Karcag, 1949. augusztus 13.)

A világsi fegyverletétel századik évfordulóján születtem, Karcagon. Talán ez is befolyásolta soha nem szűnő szabadságszeretemet, s azt, hogy az 1848-as forradalom százötvenedik évfordulóján, több száz ember előtt, Kecskemét város ünnepi szónoka lehettem. Alföldi ember vagyok, életpályám minden pontja e sajátos történelemmel és földrajzzal rendelkező nagytájhoz kötődik, amelyet én is éppen úgy szeretek mint a szabadságunk egyik jelképét, ahogy azt Szabó Zoltán a *Szerelmes földrajzában* egykor megírta. Odaadó gonddal nevelő szüleim révén ma

már szinte meseszerűnek tűnően szép volt a gyerekkorom egy takaros bihari faluban, Zsákán, ahová édesapámat az 1950-es évek elején nevezték ki községi állatorvosnak. „Hűség és türelem” – írta egyszer egy újságíró egy velem készült riport címéül. Bár rólam szólt, de azt hiszem, ez a két fogalom inkább a szüleimtől meg a többi nagykun kálvinista felmenőmtől örökölt érték volt számomra. Ötvenkét év után költöztek a szomszédunkba szüleim, ebbe a szépséges kiskunsági városba, ahol most élünk. De az én történetem még ott tart, hogy Berettyóújfaluban jártam középiskolába, az Arany János Gimnáziumba, ahol remek tanárok neveltek azzá, aki talán azóta is vagyok. Dolgos, érdeklődve figyelő, szolidáris közösségi emberré.

A következő alföldi életútállomásom Szeged, ahol 1973 nyarán matematika–földrajz szakos középiskolai tanári oklevelet szereztem, felejtethetlen professzorok keze alatt. A diplomaosztóm napján megnősültem. Feleségem, Makai Eszter tanítónő, Túrkevéről költözött szegedi albérletünkbe, ahová hamarosan megérkezett első gyerekünk, Eszter. Ekkortájt alakult ki bennem az a kettősség vagy hármasság, ami aztán egész életem végigkísérte: a hivatás – azaz a kutatás és a tanítás – művelésének, valamint a családot összetartó gondoskodásnak a fontossága. A szegedi járás tanyáinak változásából védtem meg doktori értekezésem 1975-ben, de a magyar alföldi parasztság haza- és szabadságszeretetének, a tájjal való szerves együttélésének szimbólumát is jelentő szórványtelepülés-forma kutatása egész pályámon végigkísért. Még tavaly is publikáltam új cikket róluk. Hét év alatt újul meg egy ember – tartja a mondás. Az egyik ilyen hét esztendőm az volt, amit Berettyóújfaluban éltem meg, s tanítottam nagy kedvvel és örömmel volt alma materemben, 1982-ig. Itt született Márta lányunk. Ma is visszajárok volt diákjaim találkozóira, és örök élmény marad az is, hogy hasonló korú, fiatal pedagógus házaspárokkal gyerekek százait vittük táborozni a kisváros első lakótelepéről. Közben az MTA Földrajztudományi Kutató Intézete békéscsabai alföldi osztályához kaptam kutató tanári ösztöndíjat, majd hivatalosan is aspiráns lettem. Két évig az iskolám mellett hetente felkerestem a kutatócsoportot, ahol „legbelsőbb külső tagnak”

számítottam. A Sárrét faluföldrajzából készítettem el kandidátusi értekezésem, amit 1984-ben védtem meg. Ekkor már Kecskeméten éltünk, ahol az Alföld településeinek és a Duna–Tisza közének a regionális vizsgálatára, a csabaihoz hasonló kutatóműhely megszervezésére kértek fel. Itt dolgoztam kutatóként nyugdíjba vonulásomig. Családi boldogságunk beteljesedése volt, hogy itt is született egy gyermekünk, Bálint. A szűk családom öt tagja tehát az Alföld öt különböző városában született. Ha van predesztináció, akkor valószínű ez okozta, hogy a rendszerváltozás után felfutóban lévő modern akadémiai regionális kutatások nyomán megszerveződő MTA RKK Alföldi Tudományos Intézete választott igazgatója lehettem másfél évtizeden át. Több nagy kutatási programot vezettem (Alföld I., II., Tisza, kistérségek vizsgálata, vidékkutatások stb.), és öröm volt fiatal kollégák sorát is a kutatói pályára segíteni. Rendszeresen publikáltam, miközben igyekeztem formálni a helyi közösségünk szemléletét is, újságcikkekkel, ismeretterjesztő előadásokkal. Elismeréseket kaptam bőszéggel, de sokkal jobban örültem néha annak, ha a benzinkutas felismert, és azt mondta: érdekes volt, amit a kutatói töprengéseiben írt az új falvak keletkezéséről. Közben visszahívtak munkálkodni másík alma materembe, a Szegedi Egyetem Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszékére. Pontosan 35 évet tanítottam címzetes docensként. Nagy, sőt örömteli feladat volt az újonnan induló egyetemi szakgeográfus-képzés tematikájának kidolgozása, az alaptárgyak (terület-, vidék- és településfejlesztés geográfiai alapjai) tanítása, a diákjaim nyári gyakorlatainak intézetünkbeli vezetése. Tizenkét tanítványom doktori fokozatot is szerzett a pályám során. A geográfus gyakran álmodik szakmai tanulmányutakról. Voltam Kubában, Japánban és számos európai országban, ahol tanulmányaim is megjelentek. A legtöbbször Lengyelországot kereshettem fel, ahol nemcsak a szakmát, a tudományt, hanem a szabadság- és hazaszeretetet, a valódi patrióta kutatói példamutatást, helytállást is megtanulhattam az ott alkotó professzoroktól. Közben családommal és a jó barátokkal, gyakran 30-40 fővel, az Alacsony- és a Magas-Tátra hegyeit jártuk húsz éven át minden nyáron. Ez az összesen több mint fél év az életemből megint az alföldi költőt juttatja eszembe, aki azt írta e hegyekről, ami nekünk is minden nyáron örömet okozott: „látni pedig a láthatár végén egész maga mivoltában azt a kis vakondtúrást, mit Tátrának neveznek” (Petőfi). Még hivatalos nyugdíjaztatásom (2011) után is ért olyan új kihívás, ami nagyszerű szakmai-hivatásbéli örömeket hozott. Két évig elnöke lehettem a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatnak, ahol kiváló elnökségi tagtársakkal és egy fiatal, tettere kész intézeti csapattal segíthettük sok ezer, a magyar vidék felemelkedéséért dolgozó tagunk szakmai összefogását, munkáját. Közben családuk is szépen gyarapodott, s a legutóbbi karácsonykor már hat unoka ülte körül a 14 főre bővült családi asztalt. Amikor a Bács-Kiskun megyei Prima-díjat kaptam, 2008-ban, „mondani kellett” egy bölcsességet. Akkor Eötvös József szavai jutottak eszembe: „Ha van öröm a világon, akkor azt a tudomány és a szeretet adhatja.” Tartom ma is. Sőt hetvenévesen még inkább igaznak érzem.

Cs. F. Balint

Dávid Géza

oszmanista, történész (Budapest, 1949. augusztus 22.)

Mérlegkészítés idején nehéz ütős szavakba foglalni, amit el szeretnénk mondani. Ezért én most a könnyebb utat választom. Olyan idézeteket válogattam össze, amelyek egyrészt a megközelíteni vágyott belső egyensúlyt, a már-már elérhetetlen biztonságot és az áhított bizonyosságot találóan megfogalmazzák, másrészt rávilágítanak vélt fontosságunk korlátaira.

Reményik Sándor

Béke

Valami furcsa összehangolódás,
 Valami ritka rend –
 Széthúzó erők erős egyensúlya,
 Mély belső bizonyosság idebent –
 Bizonyosság arról, hogy élni jó.
 Szenvedni elkerülhetetlen,
 Szeretni tisztán: megistenülés,
 Meghalni szép –
 S a Kifejezést meglelni mindezekhez.
 Megtalálni a felséges Igét:
 Az Igét mindezekhez:
 A Béke ez.
 Orkán ordíthat aztán odakünt,
 Robbanhat ezer bomba: kárbament,
 De kárt nem okozott.
 Bent: Csend.
 A Béke itt kezdődik.
 Bent:
 Csend.
 Isten hozott.

Áprily Lajos

Kérés az öregséghez (részlet)

Öregség, bölcs fegyelmezője vérnek,
 taníts meg hogy Csendemhez csendben érjek.

Ne ingerelj panaszra vagy haragra,
 hangoskodóból halkíts hallgatagra.

Ne legyek csacska fecskéhez hasonló,
 ritkán hallassam hangom, mint a holló.

(... ...)

Csak gyökeres szót adj. S közel a véghez
 egy pátosztalan, kurta szó elég lesz,

a túlsó partot látó révülésben
 a „Készen vagy?”-ra ezt felelni: – Készen.

Kempis Tamás (1380–1471): *Krisztus követése* (részletek)

„Ha úgy látnád, hogy sokat tudsz, és mindent eléggé jól megértesz, vedd eszedbe, hogy sokkal több az, amit nem ismersz. Ne légy hát oly igen nagy bölcs, inkább valld meg tudatlanságodat!”

„Mondd csak meg, hol vannak most azok az urak és doktorok, akiket jól ismertél, amikor még éltek, és tudományuk miatt tündököltek! Javadalmuk másokra szállt: s nem tudom, egyáltalán emlékeznek-e rájuk. Míg éltek, úgy látszott, nem akárik, most hallgat róluk a világ.”

Thomas More: *Prayer for Good Humour* (részlet)

Grant me, O Lord, a simple soul that knows to treasure all that is good and that doesn't frighten easily at the sight of evil, but rather finds the means to put things back in their place. Give me a soul that knows not boredom, grumblings, sighs and laments, nor excess of stress, because of that obstructing thing called "I." Grant me, O Lord, a sense of good humour.

T. S. Eliot

Hamvazószerda
(részlet)

Áldott nővér, szent anya, ki lelke a forrásnak,
lelke vagy a kertnek,
Ne túrd, hogy hamissággal hitessük magunkat
Taníts minket törődni nem törődni
Taníts meg ülni csöndesen
Még e sziklák között is,
Békességünk az Ő akaratában
És még e sziklák között is
Nővér, anya
És lelke a folyónak, lelke az óceánnak,
Ne légyen tőlem elrekesztve orcád

S a kiáltásom jusson el Tehozzád.

(Vas István fordítása)

Sokáig szinte mindent a szüleimnek köszönhettem, zseniális édesapámnak és a szolgáló szeretet mintájának, édesanyámnak. Később feleségemnek és négy lányomnak.

Magyarként aggódom népem jövőjéért, de reménykedem, hogy újra nőni fog a lélekszám.

Európaiként félttem a kontinenst, de bizakodom, hogy visszatér keresztény gyökereihez.

Katolikusként azt szeretném, hogy minél több emberhez eljusson az Örömhír az egész világon.

David Gere